Valvontaosasto
Analyysi ja tiedustelu
Analyysi
Teemu Koskela ja Niko Salonen

17.5.2017

Eduskunnan tarkastusvaliokunta

Viite Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2018—2021

Tullin asiantuntijalausunto tarkastusvaliokunnalle liittyen Valtioneuvoston selontekoon julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2018—2021

Eduskunnan tarkastusvaliokunta on pyytänyt Tullia kuultavaksi ja mahdollista kirjallista asiantuntijalausuntoa liittyen Valtioneuvoston selontekoon julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2018—2021. Teemaksi on pyynnössä mainittu harmaa talous.

Tulli on antanut 10.5.2017 hallintovaliokunnalle lausunnon valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2018-2021. Tullin toiminnan rahoitukseen liittyvien haasteiden ja yksityiskohtien osalta Tulli viittaa hallintovaliokunnalle 10.5.2017 annettuun julkisen talouden suunnitelmaa käsittelevään lausuntoon (Liite 1).

Tulli esitti kehysesityksessään viime lokakuussa maltillista kolmen miljoonan euron tasokorotusta viraston toimintamenoihin vuodesta 2018 alkaen. Tuo summa edesauttaisi välttämään nykyisellä kehyksellä väistämättä edessä olevat henkilöstön lomauttamiset. Toimintamenojen lisäksi Tulli esitti uuden valvontatekniikan hankintaan ja nykyisten valvontalaitteiden kehittämiseen kehyskaudelle yhteensä noin 13 miljoonaa euroa.

Tullin määrärahat vuonna 2017 ovat 159 837 000 euroa. Esityksen mukaan vuonna 2021 Tullin määrärahat olisivat 155 732 000 euroa. Pudotus on merkittävä eikä korreloi Tullin tulevia toimintasektoriin liittyviä kehitystarpeita.

Tullin strategian keskeisiin yhteiskunnallisiin vaikuttavuustavoitteisiin kuuluu se, että Tulli kantaa tehokkaasti sen kantovastuulla olevat verot ja torjuu tehokkaasti harmaata taloutta. Harmaan talouden ja verovajeen torjunta liittyykin laaja-alaisesti Tullin eri toimintoihin ja se nähdään koko henkilöstön yhteisenä tehtävänä. Veronkannon oikeellisuutta varmistetaan lukuisin eri keinoin, niin ennakoivien toimenpiteiden kuin myös reaaliaikaisen ja jälkikäteisen valvonnan avulla.

Harmaan talouden ja verovajeen torjunnassa on keskeisessä roolissa myös viranomaisyhteistyö, jota Tulli tekee tiiviisti useiden koti- ja ulkomaisten viranomaistahojen kanssa. Tulli jatkaa tehokasta harmaan talouden torjuntaa. Vuosille 2016–2020 hyväksytyn strategiansa mukaisesti Tulli torjuu tehokkaasti harmaata taloutta sekä suojaa yhteiskuntaa varmistamalla tavaraturvallisuutta ja torjumalla rajat ylittävää vakavaa rikollisuutta.

Vuosille 2012-2015 valtioneuvoston periaatepäätöksellä asetetun tehostetun harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelman aikana Tulli on kantanut yritys- ja asiakirjatarkastusten perusteella jälkikantona valtiolle 170 miljoonaa euroa. Vastaavana aikana Tullin talousrikostorjunnalla saatiin aikaan yhteiskunnallista vaikuttavuutta yhteensä 87,1 miljoonaa euroa. Vuosien 2012-2016 aikana Tullin paljastamien veropetosten määrä on kasvanut noin 73 %.

Valvontaosasto
Analyysi ja tiedustelu
Analyysi
Teemu Koskela ja Niko Salo

17.5.2017

Valtiontalouden tarkastusvirasto arvioi vuonna 2015, että Tullin harmaan talouden torjunta on tulosten perusteella tehostunut. Välittömästi mitattavissa oleva fiskaalinen vaikuttavuus on pääosin kasvanut ja tulostavoitteissa asetetut tavoitteet on suurelta osin saavutettu. Tästä huolimatta Tullille ei ole myönnetty vuoden 2015 jälkeen erillisrahoitusta harmaan talouden torjuntaan.

Vuosille 2016–2020 on laadittu valtakunnallinen harmaan talouden ja talousrikostorjunnan strategia sekä toimenpideohjelma sen toteuttamiseksi. Tulli osallistuu 11 toimenpideohjelmaan kirjatun hankkeen toteuttamiseen.

Tulli on laatinut harmaan talouden torjuntahankkeen, johon sisältyy 23 eri hanketta vuosina 2016–2020. Tullin oman torjuntahankkeen voi jaotella lainsäädännöllisiin kehitysyhteistyöhankkeisiin, organisatorisiin kehityshankkeisiin sekä toiminnan kehittämiseen ja kohdentamiseen. Harmaata taloutta torjutaan Tullissa kaikilla tullitoiminnan sektoreilla, ja se on koko henkilöstön yhteinen tehtävä. Tullin harmaan talouden torjunnan päämääränä on torjua tehokkaasti harmaan talouden ja epäterveen kilpailun aiheuttamia haittoja sekä yhteiskunnalle että yrityksille.

Yhtenä olennaisena edellytyksenä harmaan talouden torjunnan tehokkuudelle on viranomaisten välisen tietojenvaihdon sujuvuus ja kehittäminen. Valmisteverotuksen ja autoverotuksen kantovastuu on siirtynyt tullista verohallinnolle vuoden alussa. Tulli vastaa edelleen omaan toimintasektoriinsa liittyvästä verovalvonnasta. Tehokas verovalvonta ja erityisesti sen kohdentaminen edellyttää, että Tullilla on käytössään vähintään aikaisempaa vastaavat tiedot. Tästä johtuen Tullin ja Verohallinnon VETO-prosessin myötä tapahtuva yhteistyö (ml tietojenvaihto) on avainasemassa veronkannon turvaamisessa sekä harmaan talouden ja verovalvonnan toteuttamisessa.

Internetkaupan tuotteet saapuvat Suomeen joko pikarahti- tai postipakettilähetyksinä. Lähetysten määrä kasvaa jatkuvasti. Internetkaupan riskeinä ovat mm. lääke-, huumaus- sekä dopingaineet, tuoteväärennökset sekä muutoin vaatimusten vastaiset tai kielletyt tuotteet. Samaan aikaan välillisen verotuksen turvaamisen edellyttämä verovalvonta korostuu lainsäädäntömuutoksista johtuen. Suunnitteilla olevat lainsäädäntömuutokset, mm. vähäarvoisten, eli alle 22 euron arvoisten lähetysten muuttumisen arvonlisäverollisiksi vuonna 2021, tulee lisäämään tullattavien lähetysten määrää.

Tullilla on tärkeä rooli harmaan talouden torjunnassa sekä verovajeen supistamisessa ja samalla Tulli kykenee puuttumaan tehokkaasti tavaravirtojen ja logististen ketjujen kautta tuleviin sisäisen turvallisuuden uhkiin. Tullin suorittaman verovalvonnan tavoitteena on taata kaikille, erityisesti Suomessa ja muualla EU:ssa toimiville yksityisille yrityksille tasapuoliset kilpailuedellytykset globaaleilla markkinoilla.

Edellä kuvatut tavaravirtoihin liittyvät tehtävät Tulli on hoitanut yhä vähenevistä resursseista huolimatta tehokkaasti ja tuloksellisesti. Tullin nykyinen rahoituskehys ei kuitenkaan luo edellytyksiä supistuvien resurssien tilalle tarvittavan modernin valvontatekniikan hankkimiseen, toiminnan uudistamiseen saatikka nykytasoisen harmaan talouden torjunnan ja verovalvonnan ylläpitämiseen. Tullin toiminnan resursoinnin supistuminen tulee vaikuttamaan negatiivisesti valtiolle kannettavan verotulojen määrään.

Petri Lounatmaa
Valvontajohtaja

Liitteet

1. Tullin lausunto hallintovaliokunnalle

10.5.2017

Hallintovaliokunta

Lausuntopyyntönne 4.5.2017

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2018 - 2021

Tulli toteaa vastauksena lausuntopyyntöönne seuraavaa.

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2018 – 2021 sisältää myös vuosittaiset määrärahat samoille vuosille. Tullille osoitettavat määrärahat olisivat

2018: 158 893 000 euroa
2019: 157 776 000 euroa
2020: 158 782 000 euroa
2021: 155 732 000 euroa

Tullin määrärahat vuonna 2017 ovat 159 837 000 euroa. Edellä mainitut vuosien 2017 – 2021 määrärahat eivät kuitenkaan ole suoraan vertailukelpoisia mm. Tullissa menossa olevan tietojärjestelmien kokonaisuudistuksen ja kilpailukykysopimuksesta aiheutuvien vuosittaisten muutosten vuoksi. Lukusarjat on saatettu vertailukelpoisemmiksi alla sisältäen myös päättyneiden lähivuosien määrärahat.

Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2018 – 2021 on panostettu sisäiseen turvallisuuteen. Poliisille luvattiin vuosittain lisärahoitusta 34,5 miljoonaa, suojelupoliisille 3,5 miljoonaa ja Rajavartiolaitokselle 8–10 miljoonaa euroa. Tullille ei kuitenkaan myönnetty lisärahoitusta huolimatta

siitä, että sisäisen turvallisuuden selonteon käsittelyn yhteydessä eduskunta on edellyttänyt hallitukselta myös Tullin resurssien turvaamista.

Tullin rooli sisäisessä turvallisuudessa liittyy ensisijaisesti tavaravirran valvontaan ja sitä kautta tulevien uhkien torjuntaan. Nämä tehtävät Tulli on yhä vähenevistä resursseista huolimatta toistaiseksi toteuttanut tehokkaasti. Päättäjät ja kansalaiset ovat voineet luottaa siihen, että Tulli poimii rahdin, postilähetysten ja matkatavaroiden joukosta riittävällä tehokkuudella huumeet, aseet ja räjähteet sekä muut vaaralliset aineet. He ovat voineet luottaa esimerkiksi myös siihen, että maahantuotavista lääkepurkeista löytyy luvattuja lääkkeitä, lasten vaatteet, leipävilja tai mausteet ovat myrkyttömiä, lasten lelut turvallisia ja tuontivihannekset sekä hedelmät täyttävät niille asetetut laatuvaatimukset. Näiden tehtävien toteuttamisen osalta keskeistä on se, että Tulli on resurssiensa puitteissa läsnä kaikilla Suomen rajoilla. Schengen-alueen sisärajoilla Tulli onkin usein käytännössä ainoa viranomainen, jonka rajanylittäjät kohtaavat.

Tulli on joutunut vuosikausia vähentämään merkittävästi henkilöstöä, ja jo nykyisellään Tulli tosiasiassa suoriutuu useista valvontatehtävistä puutteellisesti. Tehokkaat riskianalyysimenetelmät poimivat päivittäin kohteita, joita Tulli ei henkilöstöpulan vuoksi pysty tarkastamaan. Tulli ei myöskään pysty tarkistamaan kaikkia muiden viranomaisten tai kansainvälisten yhteistyökumppaneiden osoittamia kohteita.

Nykyinen rahoituskehys ei myöskään mahdollista tarvittavan modernin tekniikan hankkimista tehostamaan tavaraliikenteen valvontaa. Tulli haluaisi valjastaa keinoälyn tarkastajien tueksi, jotta käsiparit vapautuisivat rutiinitehtävistä tuottavampaan työhön. Tullin tehtävissä onnistuminen vaatii aivan uudenkaltaista osaamista esimerkiksi tietoverkoissa tapahtuvan rikollisuuden paljastamisessa ja tutkinnassa. Tuonkaltaisen osaamisen kehittäminen edellyttää käytännössä uusien osaajien rekrytointia, mitä nykyinen rahoituskehys ei valitettavasti mahdollista. Resurssien väheneminen on liian nopeaa. Tulli ei kykene sopeuttamaan toimintaansa voimassa oleviin budjettikehyksiin vaarantamatta keskeisten tehtäviensä toteuttamista ja sitä kautta kansalaistemme turvallisuutta.

Tietoisena valtiontalouden tiukasta resurssitilanteesta Tulli pyysi kehysesityksessään viime lokakuussa maltillista kolmen miljoonan euron tasokorotusta viraston toimintamenoihin vuodesta 2018 alkaen. Tuo summa edesauttaisi välttämään nykyisellä kehyksellä väistämättä edessä olevat henkilöstön lomauttamiset. Toimintamenojen lisäksi Tulli esitti uuden valvontatekniikan hankintaan ja nykyisten valvontalaitteiden kehittämiseen nelivuotiselle kehyskaudelle yhteensä noin 13 miljoonaa euroa.

Vuodesta 2007 Tullin työntekijämäärä on vähentynyt 25 % (646 henkilöllä) ja on nyt 1 929 henkilöä. Alueittain tarkasteltuna henkilökuntaa on supistettu Länsi- ja Keski-Suomesta -38 %, Etelä-Suomesta -30 % ja Pohjois-Suomesta -27 %. Itä-Suomessa suurimmilla rajanylityspaikoilla henkilöstömäärä on pystytty pitämään suurin piirtein samalla tasolla kuin aiemmin, mutta tänä vuonna ja tästä eteenpäin tulevaa poistumaa ei nykyresursseilla pystytä enää korvaamaan.

Tulli on ainoa viranomainen, joka valvoo ulkomaan kauppaan liittyvää tavaravirtaa ja rajat ylittävien matkustajien matkatavaroita. Kysymys on merkittävästä tehtävästä yhteiskunnan suojaamisen kokonaisuudessa. Myös Tullille tulisi turvata riittävät resurssit osana sisäisen turvallisuuden kokonaisuutta.

Antti Hartikainen
Pääjohtaja